

**Prawo i moralność.
Funkcje prawa. Konflikt,
sprawiedliwość**

Moralność definicja

Definicja 1

**Zespół norm uznawanych przez daną osobę,
przez członków określonej grupy lub
społeczności w danym okresie**

Definicja 2

**Praktyka postępowania według określonych
norm**

Prawo i moralność. Etos

Etos – ogół norm funkcjonujących w danym społeczeństwie. Etos łączy w sobie szereg systemów normatywnych

Najistotniejszy jest układ między zasadami moralnymi a prawem

Prawo i moralność: dwa porządki normatywne

	MORALNOŚĆ	PRAWO
stopień formalizacji i instytucjonalizacji	niski	wysoki
stopień precyzji (język)	niski	wysoki
warunek skuteczności egzekucji	powszechność, tradycja	autorytet państwa
przestrzeń regulacji	przekonania i zachowania podmiotu	zachowanie (działanie) podmiotu
sankcje	niesformalizowane (dezaprobata, potępienie i odrzucenie społeczne)	sformalizowane (np. kara pozbawienia wolności)
adresat norm	osoby fizyczne	osoby fizyczne i prawne

Funkcje prawa

- 1. kontrola zachowań – sankcje (dolegliwość poniesiona w efekcie niewłaściwego zachowania); gratyfikacje (nagroda za pożądane zachowanie w postaci nagrody pieniężnej, awansu, odznaczeń i wyróżnień)***
- 2. rozdział dóbr i ciężarów (uprawnień i obowiązków)***
- 3. regulacja konfliktów***

**Dziedziny prawa. Przepis
prawny i norma prawna.
Fakty prawne i sankcje
prawne**

Dziedziny prawa. Podział podstawowy

Prawo karne – wyznacza nakazy i zakazy określonego zachowania i formy, w jakich egzekwowane ma być ich realizowanie, upoważniając organy państwa, aby w skrajnych przypadkach zastosowały przemoc wobec niestosujących się do nakazów lub łamiących zakazy

Prawo cywilne – reguluje:

- stosunki majątkowe między podmiotami prawa (osoby fizyczne i prawne)
- oraz ochronę dóbr niemajątkowych

Prawo administracyjne – reguluje:

- organizację administracji publicznej
- zadania administracji
- formy, w których zadania te będą realizowane

Dziedziny prawa. Podział „terytorialny”

Prawo wewnętrzne – reguluje stosunki na terytorium danego państwa. Prawo wewnętrzne powstaje w wyniku jednostronnej decyzji władz państwa (ustawy, rozporządzenia) lub jako efekt precedensu sądowego

Prawo konstytucyjne – określa kto i w jakich formach sprawuje władzę w państwie; wyznacza struktury organizacyjne państwa, sposób powoływania organów państwa; określa, w jakich przypadkach organy państwa są upoważnione do ingerowania w sprawy obywateli, do nakładania na nich obowiązków i ograniczania ich wolności

Prawo miejscowe – akty prawa miejscowego: municypalne; powiatowe, gminne

Prawo międzynarodowe – reguluje stosunki prawne w środowisku międzynarodowym

Prawo międzynarodowe publiczne – reguluje stosunki między

- państwami
- organizacjami międzynarodowymi
- państwami i organizacjami międzynarodowymi

Prawo międzynarodowe prywatne – reguluje stosunki cywilno-prawne między podmiotami w środowisku międzynarodowym

Dziedziny prawa. Inne

Prawo kanoniczne – prawo Kościoła katolickiego, normujące obowiązki wiernych, ustrój Kościoła, zadania oraz zawierające zespół sankcji, jakimi posłużyć się może Kościół katolicki

Prawo wewnętrzne Kościoła... (np. *the Book of Discipline of the United Methodist Church*) – prawo kanoniczne związku religijnego innego niż Kościół katolicki

Norma prawna i przepis prawny.

Zakres pojęciowy

Norma prawna – zrekonstruowana z tekstu prawnego dyrektywa postępowania, która odpowiada na trzy pytania: „kto i w jakich okolicznościach?” (***hipoteza normy prawnej***), „jak powinien się zachować?” (***dyspozycja***) oraz „jakie będą konsekwencje w przypadku, gdy adresat nie zachowa się w sposób przewidziany przez normę?” (***sankcja***)

Przepis prawny – elementarna jednostka systematyzacyjna tekstu prawnego – np. artykuł, ustęp, paragraf, punkt, litera – zawierająca wzorzec (regułę) postępowania

Norma prawna a przepis prawny

– zależności terminologiczne

1. są tylko przepisy prawne. Język przepisów prawnych jest stosowany przez stanowiących prawo oraz je stosujących;
2. wymienne użycie obu terminów;
3. przepis prawny jest graficzną postacią normy prawnej (norma + napis/zespół znaków = przepis prawny);
4. norma prawna jest wypowiedzią konstruowaną na bazie przepisów prawa; zestawiając przepisy prawa konstruujemy wzorzec zachowania. Przepis prawny jest efektem pracy prawodawcy. Norma prawna jest efektem odtworzenia i interpretowania przepisu prawnego.

Budowa normy prawnej

1. modele dwuczłonowe

H→D

Art. 415. (kc): Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę (H), obowiązany jest do jej naprawienia (D)

H→S

Art. 108. (kw): Kto szczuje psem człowieka (H), podlega karze grzywny do 1 000 złotych albo karze nagany (S)

2. model trójczłonowy

H→D/S

Art. 206 § 1. (kk): Kto zawiera małżeństwo, pomimo że pozostaje w związku małżeńskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Hipoteza – (Każdy) kto zawiera małżeństwo, pomimo że pozostaje w związku małżeńskim (...)

Dyspozycja – (ukryta!) każdy kto pozostaje w związku małżeńskim nie powinien zawierać kolejnego małżeństwa

Sankcja – (...) podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

3. dwuczłonowe sprzężone

$$H \rightarrow D / H' \rightarrow S$$

gdzie:

- $H \rightarrow D$ jest „normą sankcjonowaną”;
- $H' \rightarrow S$ jest „normą sankcjonującą”

Art. 206 § 1. (kk): Kto zawiera małżeństwo, pomimo że pozostaje w związku małżeńskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

H – (Każdy) kto zawiera małżeństwo (...)

D – (ukryta!) nie powinien zawierać kolejnego małżeństwa

H' – Kto zawiera małżeństwo, pomimo że pozostaje w związku małżeńskim

S – sankcja – (...) podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

Fakty prawne

- *Fakty prawne* – wszelkie okoliczności wymieniane w przepisach prawa, które pociągają za sobą, wywołują czy rodzą skutki, które powodują powstanie, zmianę lub wygasanie uprawnień bądź obowiązków, bądź też uprawnień i obowiązków

Fakty prawne – podział I

- a. Zdarzenia** – wywołujące skutki prawne *okoliczności niezależne* od zachowania się podmiotów prawa (np. osiągnięcie pełnoletności)

- b. Zachowania** – *okoliczności* powstałe na skutek *woli* podmiotów prawa Zachowania dzielimy na: *działania* i *zaniechania*

b.1. Działania – zachowanie się podmiotu prawa polegające na wykonywaniu określonych czynności, które można zaobserwować

Art. 208. (kk) Kto rozpija małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 284. § 1. (kk) Kto przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą lub prawo majątkowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 186. (kc) Znalazca, który uczynił zadość swoim obowiązkom, może żądać znaleźnego w wysokości jednej dziesiątej wartości rzeczy, jeżeli zgłosił swe roszczenie najpóźniej w chwili wydania rzeczy osobie uprawnionej do odbioru.

b.2. Zaniechanie – zachowanie jako brak działania, które przepis prawny nakazywał podmiotowi prawa

Art. 162. § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej.

Art. 274 § 1. (kpc) Art. 274. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę, po czym wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa skazuje go na ponowną grzywnę i może zarządzić jego przymusowe sprowadzenie.

Fakty prawne – podział II

Czyny – zachowanie podmiotu prawa, które rodzi skutki prawne, pomimo że podmiot nie działał intencjonalnie (*prawo karne – czyny zabronione*)

Czynności prawne – wolicjonalne zachowanie jednostki rodzące skutki prawne (*prawo cywilne*)

Skutki prawne, sankcje

Skutki prawne – wszystkie następstwa prawne, jakie przepisy prawa wiążą z faktami prawnymi, następstwa, jakie powinny nastąpić, gdy zaistnieje fakt prawny

Sankcje – ujemne skutki prawne, polegające na zastosowaniu przymusu państwowego wobec adresata przepisu prawnego, który nie stosuje się do nakazu lub zakazu zawartego w tymże przepisie, czyli nie wypełnia dyspozycji

Rodzaje sankcji prawnych

- Sankcje karne (represyjne)
  - Sankcje egzekucyjne
  - Sankcja nieważności

Sankcje represyjne (karne)

dolegliwość (przykrość) wyrządzana tytułem odpłaty za zachowanie niezgodne z nakazami lub zakazami przepisów prawa. Polegają one na pozbawieniu danego podmiotu określonych dóbr, takich jak: życie, wolność, dobra majątkowe i inne

Sankcje karne w prawie polskim

Kary zasadnicze: (art. 32 kk) dożywotnie więzienie, 25 lat pozbawienia wolności, pozbawienie wolności, ograniczenie wolności, grzywna

Środki karne: (art. 39 kk) pozbawienie praw publicznych, pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych, zakaz zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności, zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych, konfiskata mienia, obowiązek naprawienia szkody, nawiązka, świadczenia pieniężne, podanie wyroku do publicznej wiadomości

Podział sankcji karnych – *Kryterium: rodzaj i wymiar (wielkość, wysokość) kary*

Bezwzględnie oznaczone – ściśle określające rodzaj i wymiar kary. Sąd nie ma możliwości wyboru rodzaju kary i jej wielkości. (Brak takich sankcji w polskim prawie karnym)

Względnie oznaczone – określające rodzaj kary i pozostawiające sądowi decyzję co do wysokości kary w określonym przedziale.

Art. 199. (kk) Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 228. § 1. (kk) Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Alternatywnie oznaczone – sąd ma możliwość wyboru rodzaju i wymiaru kary, spośród opcji zawartych w przepisie prawnym.

Art. 107. (Kw) Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1 500 złotych albo karze nagany.

Sankcja egzekucyjna

zmuszenie podmiotu zachowującego się niezgodnie z nakazami lub zakazami przepisu prawa do osiągnięcia takiego stanu rzeczy, jaki powinien mieć miejsce w wyniku dobrowolnego zastosowania się do postanowień owego przepisu

Sankcje egzekucyjne stosuje się, gdy adresat jest w stanie zrekompensować poszkodowanemu stratę; gdy skutki jego zachowania są odwracalne. (np. postępowanie komornicze)

Sankcje egzekucyjne stosuje się poprzez przymus osobisty lub egzekucję majątkową

Sankcja nieważności – działanie sprzeczne z normą prawną nie wywołuje skutku zamierzonego przez adresata, gdyż takie działanie jest nieważne.

Art. 13 § 1 (kro): „Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już pozostaje w związku małżeńskim.”

§ 2. „Unieważnienia małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim może żądać każdy, kto ma w tym interes prawny.”